

MONTOYA, Brauli (2018).

Aproximació a la història social de la llengua catalana.

Alzira: Bromera. 162 p.

Presentat en una col·lecció que s'anomena *Essencial*, aquest volum fa honor a aquest títol. Montoya sap condensar en cent seixanta-dues pàgines la informació bàsica de l'aventura del català des de l'alta edat mitjana fins als nostres dies.

L'autor, gran especialista valencià en sociolingüística, divideix la nostra història lingüística comuna en quatre períodes: *ascens*, dels segles IX al XIII (p. 11-57); *plenitud*, dels segles XIII al XV/XVI (p. 59-77); *replegament*, del segle XVI al XIX, un bon eufemisme per a la vella i abandonada denominació de decadència (p. 79-124), i *represa interrompuda* (p. 125-152). El repte d'explicar set territoris de llengua catalana, amb trajectòries sociolingüístiques diferents (des de l'Alguer municipal o l'Andorra independent fins als set milions i mig de catalans del Principat), és difícil, però l'autor se'n surt brillantment.

En la breu introducció (p. 7-9), Montoya ens recorda que la història social de la llengua ha d'explicar l'entrelligat triangle de tres grans factors: les formes, els usos i la consciència lingüística. L'autor sap sintetitzar amb claredat el gavadal d'informació que domina (hi ha setanta-cinc referències bibliogràfiques en l'apèndix de l'obra). Els plànols i taules ajuden també al fet que l'exposició sigui diàfana i accessible.

L'enfocament és clarament sociolingüístic: Montoya (p. 21) aplica el principi d'uniformitat plantejat pel clàssic William Labov, que proposa traslladar al passat les troballes sociolingüístiques que hem fet en el present.

És excel·lent, així mateix, l'exposició que fa del poblament, la decadència i la desaparició del català a Múrcia: no debades Montoya és un dels millors experts en les nostres terres del *Far South*, encara molt desconegudes. És també envejable la síntesi que fa del període del *replegament*. A manera d'exemple, podem enumerar els apartats d'aquest capítol central: el desenvolupament del conflicte lingüístic; la noblesa i el món de la cultura; l'extensió del castellà entre la població; llengua i església; els retrocessos territorials —amb un plànol (p. 96) que refuta el que havia propugnat Coromines fa anys— de la consciència diferencial de la llengua en el secessionisme lingüístic; els noms de la llengua; els trets diferencials, el secessionisme i la repressió lingüística institucionalitzada.

Evidentment, el darrer capítol («La represa interrompuda», una etiqueta probablement massa optimista) és el més arriscat, perquè ens falten tant perspectiva com monografies prèvies. Tanmateix, m'atreveixo a suggerir que caldria esmentar les grans causes de la situació sociolingüística actual, si més no a les zones espanyoles: els immensos desplaçaments de població, la manca de (prou) suport governamental i la

globalització creixent. La profunda bilingüïtzació, nativització i col·loquialització del castellà (i encara més del francès o de l'italià) en serien unes conseqüències terribles. No debades, la Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales (FAES), des del supremacisme castellà tan habitual, pot voler imposar el castellà com a *lengua común*, ho vulguem o no. Els catalanoparlants espanyols com a minoria perpètua no hi tenim res a dir.

Com a conclusió, una obra modèlica, clara i útil per a entendre un element clau de la nostra història col·lectiva.

Emili BOIX-FUSTER

Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació. Universitat de Barcelona